

2011

ARCHITEKTURA
V PERSPEKTIVĚ

ARCHITEKTURA V PERSPEKTIVĚ

**Minulost
Místo
Každodennost**

Martina Peřínková, Eva Špačková (eds.)

Vydala
Stavební fakulta,
Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava
v nakladatelství Gasset
2011

ISBN: 978-80-87079-17-8

ARCHITEKTURA V PERSPEKTIVĚ

Minulost

Místo

Každodennost

Vědecká ediční rada:

doc. Ing.arch. Petr Hrůša

doc. Ing. Josef Chybík, CSc.

prof. Ing.arch. Mojmír Kyselka, CSc.

prof. Ing.arch. Ladislav Lábus

prof. Ing. Petr Martinec, CSc.

doc. Ing. Martina Peřinková, Ph.D.

doc. Ing.arch. Iva Poslušná, Ph.D.

prof. Ing.arch. Ivan Ruller

doc. Ing. Jiří Ščučka, Ph.D.

doc. PhDr. Oldřich Ševčík, CSc.

prof. Ing.arch. Hana Urbášková, Ph.D.

Editoři:

doc. Ing. Martina Peřinková, Ph.D.

Ing.arch. Eva Špačková

Recenzenti:

prof. Ing.arch. Ivan Ruller

PhDr. Martin Jemelka, PhD.

Jazyková úprava:

Mgr. Lucie Jemelková, Bc. Vilma Manová

Texty v jazyce slovenském, polském a anglickém
neprošly jazykovou úpravou.

Grafická úprava a návrh obálky:

Jana Bednářová

Tisk:

X-MEDIA servis s.r.o.

Vydavatel:

Stavební fakulta,

Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava

Nakladatel:

Gasset, Mlýnská 60/2, 160 00 Praha 6

Ostrava 2011

Vydání první, 236 stran

ISBN: 978-80-87079-17-8

ÚVOD.....	6
TENDENCE V SOUČASNÉ ARCHITEKTUŘE: DEVADESÁTÁ LÉTA A PRVNÍ DESÍLETÍ XXI. STOLETÍ Oldřich Ševčík, Ondřej Beneš.....	8
PROPAGANDA V ARCHITEKTUŘE – TOTALITNÍ REŽIMY 20. STOLETÍ Petr Hušek, Marie Wolfová.....	19
THE MOTIF AND THE CONTENT. THE MODERN POLYCENTRISM OF IMPRESSION Grzegorz Nawrot.....	25
ŘEČ ARCHITEKTURY (VZORCE A DOJMY VNÍMÁNÍ) Josef Šamánek.....	30
RÓŻNICE KULTUROWE EUROPY I AMERYKI. PROBLEM ZERA W ARCHITEKTURZE I URBANISTYCE Rafał Blazy.....	40
KAPITOLA 1. DĚDICTVÍ Z MINULOSTI PRO BUDOUCNOST	45
ASANACE BÝVALÉHO ŽIDOVSKÉHO GHETTA V PROSTĚJOVĚ A PROBLÉM NOVÉ ZÁSTAVBY TÉTO LOKALITY Daniel Zádrapa, Vlastimil Rudolf.....	46
CHANDIGARH TODAY – CONTEXT OF PLACE Aleksandra Witeczek.....	53
PRVOPLÁN & UTOPIE Vendula Šafářová.....	58
HISTORICKÁ ZELENĚ V BRATISLAVE, JEJ VÝVOJ A POSTAVENIE V URBANISTICKEJ ŠTRUKTÚRE MESTA Tamara Reháčková.....	64
PREZENTÁCIA HODNÔT PRIEMYSELNÉHO DEDIČSTVA – INŠPIRAČNÉ ZDROJE ZO ZAHRANIČIA Beáta Molnárová.....	69
(BÝVALÉ) TEXTILNÉ TOVÁRNE SLOVENSKA A PERSPEKTÍVA VYUŽITIA UVOLNENÝCH FABRIK Petra Ambrušová.....	75
STOPY PRIEMYSELNEJ ARCHITEKTÚRY V BRATISLAVE A ICH PERSPEKTÍVA BUDÚCNOSŤ Veronika Kvardová.....	81
ZEMĚDĚLSKÉ BROWNFIELDS Mojmír Kyselka.....	88
SANACE ZÁMKU V HRÁDKU U SUŠICE Martina Peřínková.....	92
PRAMENY K ZANIKLÉMU ZÁMKU V ODRÁCH Lucie Augustinková.....	97
KAPITOLA 2. ARCHITEKTURA PRO VEŘEJNÝ PROSTOR.....	103
CONTEXT, PRE-TEXT, TRADITION IN PERSPECTIVE OF CRITICAL REGIONALISM – DILEMMAS OF POSTINDUSTRIAL CITY Tomasz Wagner.....	104
THE ROLE OF PUBLIC SPACE IN CITY'S ENVIRONMENT Marcin Spyra.....	110
SQUARES OF KATOWICE ACCORDING TO THE PPS METHODS OF PUBLIC SPACE EVALUATION Joanna Serdyńska, Anna Kossak-Jagodzińska.....	114
ZNACZENIE JAKOŚCI PRZESTRZENI RYNKU DLA ATRAKCYJNOŚCI MAŁEGO MIASTA Anna Pawlak.....	118
ECONOMICS STANDATISATION AND SOCIAL DIVERSITY Grzegorz Nawrot, Magdalena Preisner.....	121
ARCHITECTURAL PROBLEMS INVOLVED IN URBAN SPACE RENEVAL – CASE STUDY OF “ZANDEK” WORKERS’ HOUSING COMPLEX IN ZABRZE Paweł Maryńczuk.....	125
JUMP ACROSS THE ELBE – EUROPEAN 8. Damian Radwański.....	130

OPAVA ??? Tomáš Bindr, Jan Zelinka.....	133
NÁPRÁVNÉ ZÁSAHY PROGRAMU OBNOVY VENKOVA Jan Kovář.....	137
WORKSHOP BROUMOVSKO 2010 Martin Nedvěd, Martin Náhlovský, Jan Hrnčárek.....	140
ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY A JEHO REGULÁCIA V ÚZEMNOM PLÁNE BRATISLAVY Katarína Kristiánová.....	145
THE NEW SPATIAL TYPOLOGY OF CONTEMPORARY EUROPEAN TRADE FAIR CENTRES Piotr Średniawa.....	151
AIRPORT CITY – A NEW URBAN DEVELOPMENT PHENOMENON AND POTENTIAL PERSPECTIVES FOR SILESIA Michał Stangel.....	157
KAPITOLA 3. ARCHITEKTURA JAKO MÍSTO PRO ČLOVĚKA	161
PROSTOROVÉ UTVÁŘENÍ SOUDOBÉHO ŘÍMSKO-KATOLICKÉHO KOSTELA Jiří Pometlo.....	162
OBIEKTY SAKRALNE NOWEJ HUTY – ZAPLANOWANA, A FAKTYCZNA ICH ROLA W PRZESTRZENI MIEJSKIEJ Urszula Nowacka-Rejzner.....	169
HLÍNA V ARCHITEKTUŘE Hana Urbášková.....	174
QUALITY OF ARCHITECTURE IN THE AFFORDABLE HOUSING Jan Pallado.....	177
A CREATIVE TRANSFORMATION OF BLOCK OF FLATS – CHANGEABILITY BASED ON CONSISTANCY Jerzy Wojewódka.....	181
STRUCTURAL HOUSING SETTLEMENTS IN STUDIES OF ARCHITECTURE SILESIA TECHNICAL UNIVERSITY STUDENTS Jakub Czarnecki.....	185
REDEFINITION OF A RESIDENTIAL BLOCK Adam Myczkowski, Jerzy Wojewódka.....	191
NON-STANDARD ARCHITECTURE – TECHNICAL AND MATERIAL POSSIBILITIES AND LIMITATIONS IN IMPLEMENTATION OF ARCHITECTURAL OBJECTS Krzysztof Zalewski, Adam Gil.....	194
LOW – COST KONCEPTY V BÝVANÍ Dagmar Mikušková.....	200
KONVERZIA ADMINISTRATÍVNYCH BUDOV NA ŠPECIFICKÉ FORMY BÝVANIA Peter Lovich.....	203
KONVERZIA PANELOVÉHO BYTU NA INTELIGENTNÝ Branislav Puškár.....	207
VPLYV NEMOCNIČNEJ IZBY NA LIEČBU Stanislav Majcher.....	212
PREFERENCIE VNÍMANIA FARBY NA OBJEKTOCH PRECHODNÉHO UBYTOVANIA Edita Vráblová.....	215
GLASS PARTITIONS IN ARCHITECTURE – SELECTED ISSUES. Beata Majerska-Paľubicka.....	219
THE COLOUR OF POOL WATER, Zbyszko Bujnowicz.....	223
ZÁVĚR.....	228
REJSTRÍK JMENNÝ A VĚCNÝ.....	230
JMENNÝ SEZNAM AUTORŮ	232

RÓŻNICE KULTUROWE EUROPY I AMERYKI. PROBLEM ZERA W ARCHITEKTURZE I URBANISTYCE

Rafał Blazy

„W naszym dzisiejszym świecie nic już nie jest jednoznaczne, wszystko zbyt się skomplikowało. Jeszcze do niedawna byliśmy przekonani, że świadomość, samoświadomość, czy też świadomość naszej świadomości to istota duchowej esencji naszego gatunku, świata, bytu, ... ta szczytna i uduchowiona samoświadomość ludzkości jest zarazem jej klęską. Choć może nie pojmujemy całkowicie przyczyny tej sytuacji.”¹⁾

Dla kultury amerykańskiej samoświadomość i samostanowienie jest o wiele ważniejsze niż to ma miejsce w kulturze europejskiej. Generalnie dla Amerykanów nie ma tak dużego znaczenia kontekst, w jakim powstaje obiekt, a układ ortogonalnego (szachownicowego) miasta powszechnie występujący w miastach amerykańskich, to przyczyną do powstawania skrajnie różnych obiektów. Z kolei w Europie, w zasadzie we wszystkich jej miejscach i miastach, znaczenie ma kontekst i lokalizacja obiektu. O wiele większy wpływ na formę i funkcję budynku ma też otoczenie, tradycja miejsca, „genius locji” w jakim powstaje nowe założenie. Oczywiście w erze globalizacji stopniowo te różnice się zacierają niemniej jednak w wielu miastach europejskich ich tożsamość i niepowtarzalność jest niezwykle ważna.

Zauważyć należy, że parter w Europie oznacza się cyfrą 0, natomiast w Ameryce parter oznacza się cyfrą 1 (first floor). Slavoj Žižek wyprowadza z tego faktu twierdzenie, że w myśleniu Europejczyków ważna jest podstawa,

Ryc. 1. Salt Lake City Utah archiwalny plan z 1870 roku. (zdjęcie z portalu www.flickr.com.)

pewien fundament (ground floor), podczas gdy u Amerykanów sam obiekt w sobie jest podstawą i wyznacznikiem dla samego siebie.²⁾ Mimo że taki kontekst myślenia i tak postawioną tezę cechuje dość duża doza uproszczenia to jednak wydaje się, że warto ten tok rozważań prześledzić i w pewien sposób kontynuować.

Konsekwencją takiego, a nie innego podejścia do wznoszenia budowli jest odniesienie do wartości samego „poziomu 0”. W nurcie europejskiej kultury trudniej jest chyba nadać wartość czemuś, co przyrównywane jest do 0. Zero symbolizuje z jednej strony nicość i bezwartościowość, z drugiej, szczególnie w odniesieniu do szeregu liczb – jest przede wszystkim ich początkiem. Z kolei Amerykanie mają tę przewagę, że nigdy nie zaczynają od „0”, a zawsze od „1” czyli od pewnej wartości jaką jest z pewnością zamysł, idea, biznes plan.

Podejście amerykańskie ma również tę przewagę, że nawet największa katastrofa budowlana ma wartość „1”, a poziom 1 jest nienaruszalny. W Europie skutkiem katastrofy jest wynik 0, a więc wynik, który jest wyrazem przegranej i jednocześnie sygnałem konieczności rozpoczęcia od początku - z niczego. Pewnym wyjątkiem w tym zakresie (tj. katastrof) może być Nowy York ze swoim

1) Lipka Krzysztof: Miasta i klucze. Nowy Świat. Warszawa 2005, s.109.

2) Za Tomaszem Halikiem [z:] Drzewo ma jeszcze nadzieję. Znak. Kraków 2010. s.24-25.

Ground Zero, który chyba dla Ameryki jako wydarzenie i katastrofa był takim szokiem, cierpieniem i zaskoczeniem, że postanowiono zacząć w tym jedynym chyba wypadku od zera.

Kolejnym ze skutków tych dwóch odmiennych podejść jest wycena wartości projektu budowlanego. W kulturze polskiej projekt, w myśleniu potocznym, nie posiada wartości. Rezygnacja klienta w trakcie wykonywania projektu często wiąże się z konfliktem powstałym w momencie, kiedy architekt prosi o zwrot poniesionych kosztów. Argumentem zwykle używanym przez klientów jest ich przekonanie, iż architekt, mimo że narysował tych „kilka kresek”, to tak naprawdę nic nie zrobił, dlatego niesłuszne są wszelkie jego żądania co do zwrotu poniesionych kosztów, a dodatkowe domaganie się za to honorarium jest w ich oczach wręcz nieuczciwe.

Tego typu problemy i zachowania uwiadcniają przede wszystkim fakt nikłej społecznej świadomości dotyczącej wartości intelektualnej. Być może jest to także „dziedzictwo” socjalizmu, w którym praca intelektualna była deprecjonowana. Skutkiem tej ignorancji jest obecnie nie docenianie wynalazczości, innowacyjności i szeroko pojętej nauki. Wiedza oraz „know – how” są niedowartościowane w tego typu społeczeństwach.

Należy zauważyć, że 0 w swojej istocie jest niczyje, z kolei 1 musi należeć do kogoś. Być może jest to związane z wcześniej opisaną zerową wartością zera. Jednak, jako wartość uznana w naszym przeświadczeniu powinna mieć wartość.

Rozpoczęcie wszelkich procesów inwestycji budowlanych w podejściu amerykańskim jest mentalnie łatwiejsze, przejście od 1 do 2, 3, 4, ... i kolejnych poziomów (etapów) to tylko dodawanie kolejnych elementów (n+1). Z kolei w podejściu przejścia od 0 do 1 jest widoczna jakościowa zmiana, a „wyrwanie” się z nicości wydaje się być nominalnie trudniejsze.

Świadczy to o odmienności koniecznych do podjęcia działań dotyczących „wyjścia” z poziomu 0, gdzie działa-

3) „Bóg powołał z nicości do istnienia wszystko, co zaistniało poza Nim. Na tym jednakże akt stwórczy Boga się nie kończy. To, co powstało z nicości, pozostawione sobie samemu wróciłoby do nicości, gdyby nie było podtrzymywane w istnieniu przez Stwórcę. W istocie Bóg, który stworzył wszechświat, stwarza go w dalszym ciągu podtrzymując jego istnienie. To podtrzymywanie jest ciągłym stwarzaniem (conservatio est continua creatio).” Fragment katechezy wygłoszonej przez Jana Pawła II z 7.05.1986r. [z:] www.apostol.pl.

Ryc. 2. Ground Zero. Nowy York. (zdjęcie z portalu www.flickr.com.)

nia te skupiają się głównie na uzyskaniu pozwoleń, zgód, decyzji, zaświadczeń. Proces dalszy czyli przechodzenie od 1 do kolejnych etapów i poziomów budowy jest procesem prawie wyłącznie wykonawczym. Budowa na poziomie 0 jest światem architekta, ideologa, planisty, konstruktora. Z kolei budowa na poziomie 1 to świat wykonawcy, inżyniera budowlanego, kierownika budowy i brygady.

Czy jest możliwa integracja tych dwóch podejść? Czy możliwe jest docenienie poziomu 0 w kulturze europejskiej i czy w ogóle możliwe jest docenienie tego, co przyrównywane jest do 0? Pytaniem równie trudnym jest, jaką w takim razie przyjąć wartość dla 0. Przecież $0 \neq 1$.

W tym momencie jednym możliwym rozwiązaniem jest założenie, że 0 jako podstawa i początek jest bezcenne i najważniejsze ($0 = +\infty$). Skutkiem powinno być przewartościowanie dotyczące 0 jako początku wszystkiego: „Bóg powołał z nicości do istnienia wszystko, co zaistniało poza Nim”.³⁾

To podejście z jednej strony uwiadcza, że najważniejszy był zamysł, a więc dokładnie to co w kulturze amerykańskiej jest również bardzo wartościowe.

Ryc. 3. Akropol. Ateny. (zdjęcie z portalu www.flickr.com).

Ryc. 4. Zapomniana cywilizacja - Machu Picchu w Peru (zdjęcie z portalu www.flickr.com).

Innym argumentem za dowartościowaniem poziomu 0 jest jego kontekst kulturowy w wymiarze europejskim. Odwołanie się do wspólnych tradycji europejskich i dbałość o ich kulturowanie może stanowić odniesienie do wspólnych korzeni grecko - rzymskich i judeo - chrześcijańskich Europy.

Amerykański typ podejścia jest bliższy ekonomii i wartościom ekonomicznym, z kolei podejście do poziomu „0” jako do pewnej bazy jest bliższe wartościom kulturowym i teologicznym. Niewątpliwie podejście ekonomiczne jest tym, które zdominowało współczesny świat, ale także i sposób myślenia o przestrzeni i obiektach.

Budowa obiektu i poziomu 0, jest sprzeczna z tym co w rzeczywistości powstaje. „0” bowiem kojarzy się nam

z czymś co nie istnieje. Tym czasem w rzeczywistości w procesie budowlanym na tym etapie uwidaczniają się zarysy obiektu i tworzy się jego baza oraz fundament. Jeśli chodzi o przyszłą istotowość obiektu wydaje się, że ten poziom jest najważniejszy. To poziom zero najbardziej decyduje o przyszłym kształcie budynku. Być może zero jako coś co w teorii nie istnieje poprzez swoją nieobecność, pozwala nam docenić i odkryć sens swojego istnienia wtedy, gdy najbardziej odczuwamy jego brak.⁵⁾

Problem poziomu 0 w budownictwie w specyficzny sposób może dotyczyć obiektów jednokondygnacyjnych. W ich wypadku, bowiem to, co istnieje to - to, czym w zasadzie są te obiekty, a wszystko, co je tworzy należy do poziomu zerowego. Trudniej jest, zatem zredukować ich znaczenie i wartość do 0. W większym stopniu przy niewielkich obiektach jednokondygnacyjnych szczególnie o funkcji mieszkalnej wyczuwalne jest przenikanie przestrzeni zewnętrznej do wnętrza obiektu. W ten sposób, mimo że budynki te stanowią element wydzielony ze świata zewnętrznego, to jednak w pewnym sensie należą do niego. Ich konkretność, a zatem wartość budowana jest zarazem przez to, co zewnętrzne i znajdujące się poza obiektem, jak i przez jego wnętrze.

Jeszcze bardziej złożonym staje się problem wartości, a może świadomości tego co zostało utracone z danego obiektu. Grecki Akropol wydaje się być idealnym przykładem miejsca, w którym to co nie istniejące jest niezwykle ważne, a może nawet najważniejsze. Czy w takim razie proces odbudowy Akropolu ma sens? Dla niektórych jego rekonstrukcja stanowi atrapę.⁶⁾ W pewnych, szczególnych wypadkach chyba niemożliwe jest zastąpienie obiektu lub jego fragmentów replikami lub całkowicie nowym budynkiem. Pamięć podtrzymująca wartość tego co utracone przenika nawet tę pustkę, która „zionie” z przestrzeni pozbawionej wcześniejszej zabudowy.

Niewątpliwie problem określenia tego, czym jest zero w odniesieniu do zagadnień przestrzennych i architektonicznych oraz jaka jest jego wartość w danej kulturze jest trudny i złożony. Jego pogłębienie wymagałoby studiów in-

terdyscyplinarnych z zakresu filozofii, teologii, matematyki, ekonomii, a także teorii urbanistyki i architektury. Ważnym jest jednak, aby być świadomym i podtrzymywać pamięć o swojej tożsamości. Ona, bowiem decyduje czy jakiś element, mimo swojego nieistnienia, jest żywy w naszej pamięci, czy też pogrąża się w nicości zapomnienia. Trzeba również być przygotowanym na nowe zderzenie cywilizacyjne, które powstaje pomiędzy kulturą euro-amerykańską, a azjatycką.

Bibliografia:

- Norberg – Schulz Christian: *Znaczenie w architekturze zachodu*. Wydawnictwo Murator. Warszawa 1999.
- Lipka Krzysztof: *Miasta i klucze*. Nowy Świat. Warszawa 2005.
- Halík Tomáš: *Dotknij Ran*. Znak, Kraków 2010.
- Halík Tomáš: *Drzewo ma jeszcze nadzieję*. Znak. Kraków 2010.
- Jan Paweł II katecheza wygłoszona 7.05.1986r. [z:] www.apostol.pl.

Dr inż. arch. Rafał Blazy

Instytut Projektowania Miast i Regionów,
Wydział Architektury i Urbanistyki Politechniki Krakowskiej

5) Halík Tomáš: *Dotknij Ran*. Znak, Kraków 2010 s.125.

6) Lipka Krzysztof: *Miasta i klucze*. Nowy Świat. Warszawa 2005, s.111.